

החוג לפילוסופיה
הפקולטה למדעי הרוח
ע"ש לסטר וסאלי אנטין
אוניברסיטת תל אביב

בחינת הבקיאות - דף מידע בסיסי – תשפ"ב

הסברים כלליים על בחינת הבקיאות:

הבחינה הנה כללית ואינה צמודה לאף קורס.

הבחינה מיועדת לכלל תלמידי החוג ומהווה תנאי קדם להשתתפות בסמינרים בשנה השלישית לתלמידי התואר הראשון ותנאי לקבלה ללימודי התואר השני. ציון 60 ומעלה מאפשר לתלמידי התואר הראשון השתתפות בסמינרים. ציון 80 ומעלה נדרש על מנת להמשיך לתואר השני במסלול המחקרי וציון 70 ומעלה נדרש למסלול העיוני.

ניתן לגשת לבחינה בכל שלב בתואר ולהיבחן בה מספר פעמים. הבחינה מתקיימת פעמיים בשנה: בינואר ובספטמבר. התאריכים מפורסמים בלוח הבחינות.

לפני כל מועד בחינה יתקיימו שני מפגשים: הראשון מפגש שמטרתו להציג את המאפיינים הייחודיים של בחינת הבקיאות, במה היא נבדלת ממבחנים אחרים ומהי הדרך המומלצת להתכונן אליה. במפגש זה תוצג שאלה לדוגמה ויוסבר באופן מפורט כיצד יש לענות עליה בבחינה. מאחר ואין בנמצא שאלונים לדוגמה יש חשיבות רבה להנחיה זו. לאור ניסיון העבר, הצלחה בבחינה כרוכה קודם כל בהכרת ובהבנת הדרישות לכתיבת תשובה ראויה. המפגש השני יתקיים בסמוך לבחינה ויוקדש לשאלות הסטודנטים על חומר הלימוד.

אנחנו ממליצים בחום להשתתף במפגשי ההכנה.

הרשמה לבחינה: במזכירות החוג או במייל: philos@tauex.tau.ac.il עד שבוע לפני מועד הבחינה.

מבנה הבחינה והנחיות כלליות להכנה לקראתה:

משך הבחינה: שלוש וחצי שעות

הבחינה מורכבת מחמש שאלות אשר מתוכן יש לענות על שלוש שאלות בלבד. כל שאלה מוקדשת לפילוסוף/טקסט אחד מתוך רשימת הטקסטים לבחינה. משקלן של כל השאלות זהה.

רוב השאלות מורכבות מציטוט של קטע טקסט ומספר שאלות (לעיתים נדירות יינתנו שאלות פתוחות ללא ציטוט ספציפי). השאלות על-פי רוב מחולקות למספר סעיפים ודורשות לנתח את קטע הטקסט המצוטט תוך הסתמכות, במידת הצורך, על הדעות הרלבנטיות של הפילוסוף המופיעות במקומות אחרים בחומר הקריאה. ניתן לקרוא שאלה לדוגמה באתר החוג (יש לשים לב כי השאלה היא על טקסט שאינו מופיע ברשימת הקריאה לבחינה).

הטקסטים הנכללים בחומר הבחינה הם חוליות מרכזיות בשלשלת היסטורית של התמודדויות פילוסופיות עם בעיות מתחומי המטאפיזיקה, תורת ההכרה, תורת המוסר ופילוסופיה פוליטית. כהכנה נאותה לבחינה על הסטודנטים/יות להכיר את עיקרי העמדה הפילוסופית שבכל אחד מהטקסטים ואת הבעיות המרכזיות עמן הוא

מתמודד. כמו כן על הסטודנטים/יות להכיר את הטיעונים המרכזיים באמצעותם מנסה כל אחד מהפילוסופים להגן על עמדתו.

ככלל, כל השאלות מתייחסות לטקסטים המקוריים ולעולם לא לפרשנות. לכן, מומלץ לשים את מירב תשומת הלב על המקור ולהשתמש במקורות המשניים באופן ביקורתי.

מאוד לא מומלץ להסתמך על סיכומי אינטרנט לקראת הבקאות ו/או על מקראות למיניהן שמבטיחות לסכם את חומר הבחינה. מקורות אלו אינם קשורים לחוג לפילוסופיה והם רצופים טעויות ואי-דיוקים.

המלצות לניסוח התשובות:

על התשובות להיות מנוסחות במבנה של חיבורים קצרים (בדומה לעבודות קטנות בקריאה מודרכת).
הקף תשובה: 1–2 עמודים.

על התשובה להתייחס באופן ענייני, לשאלה מבלי לגלוש לתחומים לא רלבנטיים. **עניינים לא רלבנטיים יפגעו בציון.** חשוב להקפיד על ניסוח בעברית תקנית, בשפה בהירה ומגובשת. אופן ניסוח התשובה יילקח בחשבון בעת קביעת הציון. ניתן ורצוי להכין טיוטה לפני שניגשים לכתיבת התשובה. לפני ההגשה יש למחוק את הטיוטה באופן ברור.

רצוי לא להשתמש בתשובה בחלקים מתוך הציטוט שמובע בשאלה, כי אם לנסח ולבאר את הדברים בשפה שלכם/ן. ציטוט לעולם לא יבוא במקום הסבר.

רצוי לקרוא ראשית את כל הסעיפים לפני שפונים לענות. מכלול הסעיפים מעיד על-פי רוב על כיוון התשובה המצופה.

יש לענות על הסעיפים לפי סדרם, סעיף תשובה כנגד סעיף בשאלה, ולא לאחד ביניהם.
יש להקפיד על כתב-יד קריא וברור.

תאריכי בחינת הבקאות, תשפ"ב:

מועד חורף: 31 בדצמבר 2021, בשעה 9:00

מועד קיץ: 05 בספטמבר 2022, בשעה 9:00

הטקסטים לבחינת הבקיאות – תשפ"ב

1. אפלטון: מנון, תרגום ש. בוזגלו, ידיעות אחרונות.
2. אריסטו: האתיקה הניקומכאית, ספר א (כל הספר), ספר ב (כל הספר) וספר ג (פרקים 1-5), תרגום י.ג. ליבס, שוקן.
3. דקארט: הגיונות על הפילוסופיה הראשונית, כל הספר בדגש על ארבעת הפרקים האחרונים (פרקים ג-ו). תרגום י. אור, מאגנס/ ד. מנור, עליית הגג.
4. יום: מסכת טבע האדם, מבוא; ספר א': על התבונה: חלק א, חלק ב פרק ו, חלק ג, חלק ד; נספח. תרגום י. בריל, הוצאת שלם.
5. קאנט: הקדמות לכל מטאפיסיקה בעתיד שתוכל להופיע כמדע, פתיחה וסעיפים 1-39. תרגום א. יערי, מאגנס, עמ' 1-122.
6. קאנט: הנחת יסוד למטאפיסיקה של המדות, פרקים א-ב. תרגום מ. שפי, מאגנס, עמ' 18-131.
7. ניטשה: על אמת ושקר במובן החוץ-מוסרי, בתוך דיוניסוס ואפולו, תרגום י. גולומב, הקיבוץ המאוחד, עמ' 53-68.
8. הגל: מבוא לתולדות-הפילוסופיה, מבוא וחלק א', עמ' 13-104, תרגום מרדכי בן-אשר, ירושלים: מאגנס.

הערות לטקסטים וספרות משנית

מטרת הביבליוגרפיה המצומצמת של ספרות העזר להלן היא להציע ספרות היכולה לסייע בהתמודדות ראשונית עם הטקסטים של הבחינה. מניסיונו, מעיינים רוב הנבחנים בראש וראשונה בספרות העזר העברית, גם אם זו אינה מוצלחת; אי-לכך מצאנו לנכון לעמוד כאן על יתרונותיהם וחסרונותיהם של ספרי העזר שבעברית, על-מנת שלא יראו הנבחנים כמספק מה שאינו כך.

כמו-כן יש בהמשך מספר הערות על התרגומים, במידה ויש צורך בכך. התרגומים שצוינו למעלה הם התרגומים העבריים שבהישג-יד, אך אין כל חובה להסתמך דווקא עליהם. הטקסטים שיצוטטו בבחינה יסתמכו על התרגומים הני"ל, אם כי יתכנו שינויים בתרגום שבבחינה אם התרגום המובא למעלה לא יימצא מספק.

1 אפלטון

הספר היחיד הקיים בספריה שדן באופן מפורט בכל חלקי הדיאלוג הוא:

Scott, D. *Plato's Meno*, Cambridge, 2005.

ספר זה מציע דיון כללי בדיאלוג מנון:

Guthrie, W.K.C. *A History of Greek Philosophy, IV; Plato: the man and his dialogues earlier period*. Cambridge 1975.

הספרים שלהלן הם ספרים כלליים על הגותו של אפלטון:

ויליאמס, ב.: *אפלטון: המצאת הפילוסופיה*. מאנגלית: א. צוקרמן. ידיעות אחרונות, ספרי חמד, ספרי עליית הגג, 2001. [מבוא כללי טוב למחשבת אפלטון, המכיל גם דיונים בטקסט הבחינה].

שקולניקוב, ש. ווינריב א.: *פילוסופיה יוונית ב: סוקרטס ואפלטון*. האוניברסיטה הפתוחה 1997. בעיקר עמודים 129–149.

Ross, W.D. *Plato's Theory of Ideas*. Oxford 1951.

2 אריסטו

התרגום המובא למעלה הוא היחידי השלם לעברית (להוציא תרגום ימי ביניים מיושן). בנוסף, מצוי תרגום לספרים א ו-ב בלבד של האתיקה, תרגום טוב מאוד עם מספר הערות פרשניות מועילות: אריסטו, המידות, *ספרים א-ב*. תרגום ח"י רות, מאגנס.

אפשר להיעזר גם בתרגום האנגלי:

Terence, I. *Aristotle Nicomachean Ethics*. 2nd ed. Indianapolis: Hackett, 1999.

שקולניקוב, ש. ווינריב א.: *פילוסופיה יוונית ג: אריסטו*. האוניברסיטה הפתוחה 1998. עמ' 161–202. [סקירה כללית של האתיקה האריסטוטלית].

וינריב, א.: *בעיות בפילוסופיה של המוסר*. חלק א' (מהדורה שניה), יחידה 3: לאלו דברים יש ערך?.

האוניברסיטה הפתוחה (עמ' 173–260) [דיון בעקרונות המוסר האריסטוטלית].

וינריב, א.: *בעיות בפילוסופיה של המוסר*. חלק ב' (מהדורה שניה), יחידה 8: אחריות. האוניברסיטה הפתוחה (עמ' 273–322) [דברי אריסטו על התנאים לאחריות]

Allan, D.J. *The Philosophy of Aristotle*. London: Oxford University Press 1952, pp. 163-190.

Ross, D. *Aristotle*. London 1949, pp. 187-234.

Pakaluk, M. *Aristotle's Nicomachean Ethics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, pp. 47-150.

הספר המעודכן והמומלץ ביותר מבחינת הקומנטרים על ההגיונות הוא ספרו של ג'. קריירו :

Carriero, John. *Between Two Worlds: A Reading of Descartes's Meditations*, Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2009.

קומנטר נוסף מצוין הוא של מרגרט וילסון :

Wilson, Margaret Dauler. *Descartes*, Ed. Ted Honderich, London and New-York: Routledge, 1982.

בעברית אין ספר שלם על דקארט, אך ניתן להיעזר בספר של נועה נעמן-צאודרר שמהווה מקור טוב להגיונות 3-4 :

נעמן-צאודרר, נועה. *בדידותו של פילוסוף*, אוניברסיטת תל-אביב, 2008 [פרקים רלבנטיים : פתח-דבר, 1-4]

4 יום

הספרות הקיימת בעברית רחוקה מלספק בכל הנוגע ליום. ספרו של ברגמן אינו מתעכב על בעיות מרכזיות, לא תמיד הוא מדויק, ואינו מציג חלק מהנושאים המרכזיים של ה"מסכת", כגון מקור מושג ההכרח או בעיית העולם החיצון. ספרו של וינריב גם הוא לא דן בכל הנושאים המרכזיים.

ספרו של קווינטון הוא מבוא כללי טוב מאוד למחשבת יום בכללותה, אך היקף הספר אינו מאפשר התייחסות לחלק מנושאי ה"מסכת" או התעמקות בנושאים אחרים.

קווינטון, א. : יום. מאנגלית : א. גרינגרד. ידיעות אחרונות, ספרי חמד, ספרי עליית הגג, 2001.

הספרות בשפה האנגלית שלהלן מומלצת, שני הספרים הראשונים הם בסיסיים והאחרון למתקדמים :

Penelhum, T. *Hume*, London: Macmillan, 1975.

Cavendish, A.P. *David Hume*, New York: Dover Publication, 1968.

Stroud, B. *Hume*, London; New York: Routledge, 1977.

5 קאנט, הקדמות

להוציא ספרו של וינריב הנזכר להלן, כל הספרים הדנים בתורת ההכרה של קאנט מתמקדים ב"ביקורת התבונה הטהורה" ולא ב"הקדמות". עם זאת, יש בהם תועלת מרובה להבנת ה"הקדמות", בשל הקבלתן ל"ביקורת". יש לשים לב שהדוקציה הטרינסצנדנטלית של הקטגוריות, אינה מובאת ב"הקדמות" באותה צורה שהיא מופיעה בביקורת, וכמו כן לא נמצא בספרים הללו הדיון בסכמטיזם וגזירת האנלוגיות של הניסיון. לכן אין הנבחנו חייבים להתעמק בנקודות אלה לצורך התמודדות ברמת הבחינה עם ה"הקדמות".

הספר היחיד בעברית שדן *הקדמות* הוא ספרו של וינריב. ספרו של ווד אף הוא עשוי להועיל. מומלץ לעיין בספרים אלה או בספרות העזר האנגלית.

ווד, א. *עמנואל קאנט*. תל אביב : רסלינג.

וינריב, א. : *עיון ב"הקדמות" של קאנט*. האוניברסיטה הפתוחה 1996. עמ. 1-281.

Guyer, P. *The Cambridge Companion to Kant*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

Guyer, P. *Kant*. London & New York: Routledge, 2006.

Korner, S. *Kant*. London: Penguin Books 1955, pp. 11-104.

Rosenberg, J.F. *Accessing Kant*. Oxford: Oxford University Press.

Walker, R.C.S. *Kant*. London: Routledge & Kegan Paul. 1978, pp. 1-135.

6 קאנט, הנחת יסוד למטפיסיקה של המדות

ניסיון הבחינות הראה שהנבחנים שלא נעזרו בספרות משנית מתקשים להתמודד עם "הנחת יסוד". ספרו של ווקר הוא מבוא טוב בעברית לפילוסופית המוסר של קאנט.

ווקר, ר. : קאנט : קאנט והחוק המוסרי. מאנגלית : א. גרינגרד. ידיעות אחרונות, ספרי חמד, ספרי עליית הגג, 2001.

וינריב א. : בעיות בפילוסופיה של המוסר. כרך ב' (מהדורה שניה), יחידה 5 : חובות. האוניברסיטה הפתוחה (עמ' 9-96).

Paton, H.J. *The Categorical Imperative*. London: Hutchinson, 1946.

Ross, W.D. *Kant's Ethical Theory*. Oxford: Clarendon Press, 1954.

Sullivan, R.J. *An Introduction to Kant's Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

Wolff, R.P. *The Autonomy of Reason: A Commentary on Kant's "Groundwork of the Metaphysics of Morals"*. New York: Harper & Row, 1973.

7 ניטשה

גולומב, י. "הקדמה", בתוך פרידריך ניטשה, *דייניסוס ואפולו*, תרגום, הקדמה והערות : יעקב גולומב (הקיבוץ המאוחד, 1990), עמ' 7-24.

Maudemarie Clark, Ch 5: "Language and truth: Nietzsche's early denial of truth", in: *Nietzsche on Truth and Philosophy*, Cambridge University press, 1991, pp. 63-95.

8 הגל

יובל, י. "מבוא", בתוך ג.ו.פ. הגל, *הקדמה לפנומנולוגיה של הרוח*, תרגום וביאור : י. יובל, ירושלים : מאגנס, תשנ"ו, עמ' 9-41.

Peter Singer, *Hegel – A Very Short Introduction*, Oxford: OUP, 1983.

Frederic C. Beiser, "Introduction: Hegel and the Problem of Metaphysics", in: *The Cambridge Companion to Hegel*, ed. F. C. Beiser, Cambridge: CUP, 1993, pp. 1-24.